

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 28. novembrī Nr. 1-6/20
Uz 23.10.2016. vēstuli Nr.1-04/395-pav

**Latvijas Republikas
Satversmes tiesai**
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV – 1010

Par viedokļa sniegšanu lietā Nr. 2017-20-0103

Tiesībsargs saņēma 2017. gada 23. oktobra vēstuli Nr.1-04/395-pav (reģistrēta 25.10.2017. ar Nr.363), kurai pievienots Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017.gada 23.oktobra lēmums. Ar minēto lēmumu tiesa atzīst tiesībsargu par pieaicināto personu lietā Nr.2017-20-0103 „Par likuma “Par valsts noslēpumu” 7.panta piektās daļas sestā un astotā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam un Ministru kabineta 2006.gada 23.maija noteikumu Nr.412 “Industriālās drošības sertifikāta pieprasīšanas, izsniegšanas, uzskaites, izmantošanas, kategoriju maiņas, vai anulēšanas kārtība” 12.punkta otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam”. Vienlaikus tiesa aicina sniegt viedokli par apstrīdētajām normām, kā arī citiem jautājumiem, kuriem pēc tiesībsarga ieskatiem šajā lietā varētu būt nozīme.

[1] Par Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pantu Pieteikuma iesniedzēji [...] (turpmāk – Pieteicējs) norāda, ka likuma “Par valsts noslēpumu” 7.panta piektās daļas sestā un astotā teikuma nosacījumi liedz tiem iespēju uzzināt atteikuma piešķirt industriālo drošības sertifikātu vai tā anulēšanas iemeslus, kā arī efektīvi aizsargāt savas tiesības, jo nav paredzēta iespēja apstrīdēt pieņemto lēmumu tiesā.

Likuma “Par valsts noslēpumu” 7.panta piektās daļas sestais teikums paredz, ka “ģenerālprokurora lēmums ir galīgs un nav pārsūdzams”. Savukārt astotajā teikumā noteikts, ka “pretendentam paziņojums par atteikumu izsniegt industriālās drošības sertifikātu vai par tā anulēšanu, tiek nosūtīts, neizklāstot tajā atteikuma pamatojumu”.

Pušu sniegtā informācija par Pieteicēja pārstāvja uzklauššanu pirms lēmuma pieņemšanas konkrētajā gadījumā ir atšķirīga. Tomēr Satversmes tiesa jau pēc būtības līdzīgā lietā¹ atzina, ka valstij ir pienākums nodrošināt personas uzklauššanu pirms lēmuma pieņemšanas, viņa ir informējama par apstākļiem, kas ir pamatā lēmumam par speciālās atļaujas anulēšanu, kā arī jāpastāv iespējai apstrīdēt pieņemto lēmumu tiesā. Minēto prasību nenodrošināšanu Satversmes tiesa atzina par Satversmes 92.pantā garantēto pamattiesību pārkāpumu.

Ministru kabineta 2006.gada 23.maija noteikumi Nr.412 "Industriālās drošības sertifikāta pieprasīšanas, izsniegšanas, uzskaites, izmantošanas, kategoriju maiņas, vai anulēšanas kārtība" (turpmāk - Noteikumi Nr.412) paredz, ka industriālās drošības sertifikātu var iegūt komersants. Saskaņā ar Komerclikuma 1.panta pirmo daļu komersants var būt kā fiziska, tā arī juridiska persona (komercsabiedrība). Apskatāmajā gadījumā Pieteicējs ir juridiska persona.

Satversmes tiesa ir atzinusi², ka pieņēmums, ka juridisko personu pamattiesību aizsardzība būtu īstenojama mazākā apjomā, var novest pie patvaļīgas likumdevēja rīcības un apdraudēt pamattiesību visaptverošo iedarbību. Tādējādi Satversmes 92.pants juridiskajai personai piešķir līdzvērtīgu pamattiesību aizsardzības apjomu kā fiziskajai personai. Attiecīgi arī likuma "Par valsts noslēpumu" 7.panta piektās daļas sestais un astotais teikums, ciktāl tas neparedz informēt juridisku personu par industriālās drošības sertifikāta izsniegšanas atteikuma vai anulēšanas iemesliem, kā arī liedz iespēju apstrīdēt ģenerālprokurora lēmumu tiesā, neatbilst Satversmes 92.pantam. Arī Atbildētājs (Saeima) pēc būtības atzīst esošā regulējuma trūkumus, atbildes rakstā norādot, ka darba grupa vienojās par nepieciešamību izdarīt grozījumus likuma "Par valsts noslēpumu" 7.panta piektajā daļā.

Tiesībsarga ieskatā iestādes nolēmuma motivācijai ir īpaši būtiska nozīme komersantam negatīva lēmuma gadījumā. Šāda satura lēmumā iestādei iespēju robežās būtu jānorāda veiktās pārbaudes gaitā konstatētos trūkumus, kas liedz piešķirt komersantam industriālās drošības sertifikātu. Tomēr atbilstoši Noteikumu Nr.412 12.punktam neatkarīgi no konstatēto trūkumu rakstura, atkārtota šāda veida pieteikuma iesniegšana komersantam pēc būtības tiek liegta uz pieciem gadiem.

Atbildētājs (Ministru kabinets) norāda, ka piecu gadu termiņš ir noteikts, lai dotu iespēju komersantam sakārtot savu darbību un novērst nepilnības, kā arī valsts drošības iestādēm ir jābūt iespējai izvērtēt, pārbaudīt un pārliecināties, ka izmaiņas nav formālas. Atkārtota pārbaude esot sarežģītāks un laikietilpīgāks process nekā personas pārbaude pirms speciālās atļaujas izsniegšanas.

Nacionālās drošības iestādes veiktās pārbaudes gaitā var tikt konstatēti dažādi trūkumi vai apstākļi, kuri liedz piešķirt industriālās drošības sertifikātu. Vienlīdz iespējams, ka minētās pārbaudes gaitā tiek konstatēti formāli trūkumi

¹ Satversmes tiesas 2017.gada 10.februāra spriedums lietā Nr.2016-06-01

² Satversmes tiesas 2012.gada 6.jūnija spriedums lietā Nr.2011-21-01

(piemēram, neatbilstība Noteikumu Nr.412 4. un 5.punktā definētajām prasībām), kā arī būtiski apstākļi, kuri rada pamatotas šaubas par komersanta spēju nodrošināt klasificētās informācijas aizsardzību. Attiecīgi var atšķirties arī termiņš, kurš nepieciešams komersantam trūkumu novēršanai un atkārtota pieteikuma iesniegšanai.

Atbilstoši Noteikumu Nr.412 32.punktam komersantam ir iespēja lūgt piešķirtā industriālā drošības sertifikāta darbības termiņa pagarināšanu. Komersantam, kurš atkārtoti lūdz industriālā drošības sertifikāta piešķiršanu, un komersantam, kurš lūdz tā termiņa pagarināšanu, ir jāiesniedz Noteikumu Nr.412 5.punktā minētās ziņas. Abos gadījumos nacionālās drošības iestāde veic pārbaudi un pieņem komersantam labvēlīgu vai nelabvēlīgu lēmumu. Tādējādi komersanti minētajos gadījumos atrodas līdzīgā situācijā, jo nacionālās drošības iestādes rīcībā jau ir to sniegtā informācija, kā arī iepriekš veikto pārbažu rezultāti.

Atbilstoši Noteikumu Nr.412 9. un 10.punktam sākotnējas pārbaudes termiņš nepārsniedz deviņus mēnešus. Savukārt 34.punktā noteikts, ka lēmumu par industriālās drošības sertifikāta izmantošanas termiņa pagarināšanu pieņem triju mēnešu laikā. Līdz ar to, lai gan minētās situācijas nav identiskas, tomēr nav iemeslu uzskatīt, ka atkārtota pārbaude par industriālās drošības sertifikāta piešķiršanu var būt laikietilpīgāka par sākotnējo.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.412 16. un 33.punktu iestādei ir pilnvaras lemt par laiku (līdz pieciem gadiem), uz kuru komersantam tiks piešķirts industriālās drošības sertifikāts vai pagarināms tā izmantošanas termiņš. Tādējādi vienīgi atteikuma izsniegt nacionālās drošības sertifikātu gadījumā nacionālās drošības iestādei tiek liegta iespēja noteikt termiņu konstatēto trūkumu novēršanai, jo tā nav tiesīga veikt atkārtotu pārbaudi ātrāk, kā pēc pieciem gadiem.

Atbildes rakstā nav minēti iemesli, kuru dēļ atbildīgajai iestādei tiek liegtas iespējas, individuāli izvērtējot konkrētās lietas apstākļus, noteikt mazāku termiņu atkārtota pieteikuma iesniegšanai. No tiesībsarga rīcībā esošajiem materiāliem redzams, ka nacionālās drošības iestādes individuāli izvērtē ikviena komersanta darbībā esošos un potenciālos valsts drošības apdraudējuma riskus, kā arī var noteikt to novēršanai un atkārtotai pārbaudei nepieciešamo laiku. Ņemot vērā iepriekš minēto, secināms, ka Noteikumu Nr.412 12.punkta nosacījumi, ciktāl tie liedz nacionālās drošības iestādei individuāli izvērtēt komersanta darbību un noteikt mazāku termiņu par pieciem gadiem atkārtota pieteikuma iesniegšanai industriālā drošības sertifikāta saņemšanai, nesamērīgi ierobežo komersanta iespējas pretendēt uz dalību konkursos par pasūtījumiem, kuri saistīti ar valsts noslēpuma objektu.

[2] Par Satversmes 105.pantu

Pieteicējs norāda, ka Noteikumu Nr.412 12.punkta otrais teikums liedz piecus gadus pēc atteikuma izsniegt industriālās drošības sertifikātu atkārtoti iesniegt pieteikumu tā saņemšanai. Pieteicēja ieskatā minētais liegums nesamērīgi ierobežo Satversmes 105.pantā garantētās tiesības un nepamatoti rada tam zaudējumus. Ņemot vērā minēto, sākotnēji nepieciešams izvērtēt

industriālā drošības sertifikāta būtību Satversmes 105.pantā garantēto tiesību uz īpašumu kontekstā.

Satversmes 105.pants un Eiropa Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk - Konvencija) Pirmā protokola 1.pants aizsargā personas tiesības uz īpašumu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk - ECT) ir vairākkārt norādījusi uz jēdziena "īpašums" autonomo nozīmi. Vienlaikus ECT ir uzsvērusi, ka ikvienā lietā nepieciešams noskaidrot, vai konkrētajos apstākļos pieteicējs ir ieguvis tiesisku interesi uz īpašumu, kuru aizsargā Konvencijas Pirmā protokola 1. pants.³

ECT atzinusi, ka Konvencijas Pirmā protokola 1. pants negarantē tiesības uz īpašuma iegūšanu kā tādas.⁴ Savukārt Satversmes tiesa norādījusi, ka ar „tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas. Arī nākotnes ienākumi uzskatāmi par īpašumu tad, ja tie jau ir nopelnīti vai pastāv prasība, kuru var apmierināt.⁵

Saskaņā ar Noteikumu Nr.412 3.punktu industriālās drošības sertifikātam ir vairākas kategorijas, kuras apliecina komersanta *tiesības pretendēt uz valsts pasūtījuma izpildi*, kur nepieciešams izmantot valsts noslēpuma objektus. Tādējādi industriālās drošības sertifikāta esamība nerada komersantam mantiska rakstura tiesības, kā arī tiesisku palāvību, ka viņš iegūs valsts pasūtījumu vai peļņu tā izpildes rezultātā.

Noteikumu Nr.412 2.punktā noteikts, ka industriālās drošības sertifikāts apliecina komersanta tiesības *noteiktā komerciālās darbības jomā*, pildot valsts pasūtījumu, lietot valsts noslēpuma objektus, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificēto informāciju, kā arī apliecina komersanta gatavību un spēju nodrošināt šādas informācijas aizsardzību. Tādējādi tas, vai komersantam ir piešķirts industriālās drošības sertifikāts, var vienīgi ietekmēt tā dalību konkursos par valsts pasūtījumu, *kurš saistīts ar valsts noslēpuma objektu*. Līdz ar to industriālā drošības sertifikāta neesamība nevar ietekmēt komersanta dalību citos (t.sk., valsts) izsludinātos būvniecības konkursos, kā arī kopumā neliedz tiesības veikt uzņēmējdarbību un iespēju gūt peļņu šajā komercdarbības jomā. Ņemot vērā minēto, nav pamata uzskatīt, ka Noteikumu Nr. 412 12. punkts ierobežotu Satversmes 105.pantā garantētās tiesības.

Tiesībsargs

J.Jansons

³ ECT 2010.gada 29.marta spriedums lietā *Depalle v.France*

⁴ ECT 2009.gada 18.februāra spriedums lietā *Andrejeva pret Latviju*

⁵ Satversmes tiesas 2010.gada 27.oktobra spriedums lietā Nr.2010-12-03